

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΕΚ ΔΗΜΑΙΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΞ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙ ΕΝ ΤΗ, ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ, ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ.

§ 1. Ἡ ἔννοια τῶν «ἐκλογικῶν διαφορῶν». —Εἶναι προφανὲς πό-
σῃν σπουδαιότητα ἐνέχει ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ ἡ διασφάλις τῆς νομιμό-
τητος ἐν τῇ διεξαγωγῇ ἐκλογικῶν ἐνεργειῶν καὶ τῇ ἐκδόσει συναφῶν ἐκτελε-
στῶν πράξεων τῆς δημοσίας διοικήσεως καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀσκούντων διοίκησιν
νομικῶν προσώπων, εἰς ἅτινα συχνότατα ὁ παρ' ἡμῖν νομοθέτης ἀναθέτει
ἐνεργείας ἐκλογικάς. Ἡ τοιαύτη δρᾶσις τῶν δημοσίου δικαίου ὀργανισμῶν
καταλήγει εἰς τὴν διὰ τῆς ψήφου τοῦ οἰκείου ἐκλογικοῦ συλλόγου ἀνάδειξιν
ἀρχῶν ἀσκουσῶν εὐρείαν πολλάκις ἐξουσίαν, πάντοτε δ' ἀρμοδιότητα ἐπιταγῆς
ἐναντι ἀξιολόγων ὁμάδων διοικουμένων. Ἦτο κατὰ ταῦτα ἐπιβεβλημένον νὰ
ληφθῶσι νομοθετικὰ μέτρα ἐξασφαλίζοντα τὸ ἀδιάβλητον τῆς ἐκλογῆς καὶ τὸ
σύννομον τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν ἐκδιδομένων συναφῶν ἐκτελεστῶν
διοικητικῶν πράξεων.

Σὺν τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τοῦ ὁμιλοῦ πολιτικοῦ
τῆς χώρας βίου καταργοῦνται βαθμηδόν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, αἱ νομοθετικαὶ
ἐκεῖναι διατάξεις, αἵτινες ἀπὸ δωδεκαετίας καὶ πλέον εἶχον μειώσει ἐν σημαν-
τικωτάτῳ μέτρῳ τὰς περιπτώσεις ἀναδείξεως αἰρετῶν ἀρχῶν διοικουσῶν τὰ
νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Ἦτο πράγματι ἐκδηλος ἐπὶ πολλὰ ἔτη
ἡ τάσις τοῦ παρ' ἡμῖν νομοθέτου, ἀπὸ τοῦ 1936 καὶ ἐφεξῆς, ὅπως θεσπίζῃ
τὴν διὰ πράξεων τῆς κρατικῆς διοικήσεως τοποθέτησιν τῶν διοικουσῶν τοὺς ὀρ-
γανισμοὺς ἀρχῶν, ἀτόμων ἢ συλλογικῶν, καταργῶν τὸ χρῆμα τῆς ἐκλογῆς τῶν
ἐπιτίμων τούτων λειτουργῶν. Ἦδη, σὺν τῷ χρόνῳ, ἡ αὐτοδιοίκησις, ἡ τε
καθ' ὕλην καὶ ἡ τοπική, ἀναλαμβάνει ἐν τῷ παρ' ἡμῖν θετῷ δημοσίῳ δικαίῳ
τὴν προτέραν γνησίαν αὐτῆς μορφήν.

Ἡ ὅλη τῆς ἐκλογῆς διενέργεια καὶ αἱ συναφεῖς προπαρασκευαστικαὶ καὶ
ἐκτελεσταὶ πράξεις συναπαρτίζουσι τομέα ἐνεργείας ὑπαγόμενον προδήλως εἰς
τὴν ἐξουσιαστικὴν δρᾶσιν τῆς δημοσίας διοικήσεως. Σύνταξις ἐκλογικοῦ καταλό-
γου—ἡ, ἐπὶ στενοτέρου κύκλου ἐκλογέων, πίνακος τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψή-
φου—κατάρτισις ἀποφάσεως ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων, σύνταξις πρακτι-
κοῦ ψήφοφορίας, πρωτοκόλλου διαλογῆς τῶν ψήφων, πρακτικοῦ ἀνακηρύξεως
τῶν ἐπιτυχόντων καὶ ἄλλων τοιούτων ἐκτελεστῶν πράξεων, προσέτι δ' αἱ συ-
νήθεις τῆς ἐκλογικῆς «διαδικασίας» ἐνέργειαι καὶ αἱ λοιπαὶ ἀπρόβλεπτοι καὶ
ποικίλαι παρεμπύπτουσαι πράξεις ἐξουσίας—παραδοχὴ ἡ μὴ εἰς ψήφοφορίαν,
εἰσδοχὴ ἡ ἔξωσις ἀντιπροσώπων, ψήφισις διὰ πληρεξουσίου, συγχώρησις ἡ
ἀπόκρουσις ταύτης κλπ. κλπ.—πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἐκδηλώσεις δημοσίας

ἐξουσίας. Δοθέντος δὲ προσέτι ὅτι αἱ τοιαῦται ἐξουσιαστικαὶ ἐνέργειαι τυγχάνουσι νομοθετικῶς ἐμπειστευμέναι εἰς ἀρχὰς τῆς διοικήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς συλλογικὰ ὄργανα διοικήσεως ὁργανισμῶν δημοσίου δικαίου ἢ εἰς ἰδίαις ἐφηρευτικὰς τῶν τοιούτων ὁργανισμῶν ἐπιτροπὰς, εἶνε πρόδηλος ὁ χαρακτήρ τῶν δικαστικῶν ἀμφισβητήσεων τῆς νομιμότητος τῶν ἐκλογικῶν πράξεων ὡς διαφορῶν διοικητικῶν. Ἡ σταθερὰ τοῦ νομοθέτου ὑπὲρ τῶν τακτικῶν δικαστῶν προτίμησις ἐν τῇ ἀναθέσει τῆς ἐκδικάσεως τῶν ὡς εἴρηται διοικητικῶν διαφορῶν εἶναι ἐξ ἴσου φανερὰ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν δικαίῳ. Ὁ πολιτικός δικαστής, καθ' ὃ ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐκτεθήσεται, καθίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ ἐκλογικῶν διαφορῶν ὁ μόνος ἀρμόδιος κριτής. Εἶναι δὲ προσέτι «δικαστὴς τῆς οὐσίας», μὴ περιοριζόμενος εἰς δικαιοδοσίαν ἀπλῶς ἀκυρωτικὴν τῆς γενομένης ἐκλογῆς. Ἡ δικαιοδοσία τοῦ τακτικοῦ δικαστηρίου στηρίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν νόμον, δι' ὃ καὶ δὲν ὑφίσταται εἰμὴ εἰς ἄς περιπτώσεις δημαρεισίων ἢ ἄλλων συναφῶν ἐκλογῶν προεβλέφθη αὐτῇ ρητῶς παρὰ τῆς κοινῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Αἱ σχετικαὶ δίκαι δὲν ἔχουσιν ἀντικείμενον περιουσιακόν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι καὶ εὐθέως ἐκ τοῦ συντάγματος¹ ὑφίσταται ἀρμοδιότης τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης, ἀφοῦ πρόκειται περὶ «ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ». Ἀλλ' ὁ κοινὸς νομοθέτης, ὡς γνωστὸν, δὲν κωλύεται ἐκ τοῦ συντάγματος νὰ ἀναθέσῃ διοικητικὰς ἐν γένει διαφοράς, ἔστω καὶ μὴ ἐχούσας περιουσιακὸν ἀντικείμενον, εἰς πολιτικὰ δικαστήρια. Μόνον τὸ ἀντίστροφον εἶναι εἰς αὐτὸν ἀποκεκλεισμένον, δηλαδὴ ἡ ἀνάθεσις ἰδιωτικοῦ δικαίου διαφορῶν εἰς διοικητικὰ δικαστήρια².

§ 2. Αἱ πράξεις τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως αἱ παρέχουσαι ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν τῶν «ἐκλογικῶν διαφορῶν».—Ἀρχαὶ τῆς δημοσίας διοικήσεως διεξάγουσαι τὰς ἐκλογικὰς ἐνεργείας.—Αἱ διοικητικαὶ ἀρχαί, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νομοθέτης ἀναθέτει ἐκάστοτε τὴν ἄσκησιν ἐνεργειῶν συναφῶν πρὸς τὴν διεξαγωγὴν ἐκλογῆς, εἶναι πάντοτε συλλογικαί. Ὁ συλλογικὸς οὗτος τοῦ ἀρμοδίου ὁργάνου χαρακτήρ καθιεροῦται ὡς τις ἐπιπλέον ἐγγύησις νομίμου διενεργείας τῆς ὡς εἴρηται δράσεως. Διακρίνονται δ' αἱ ρηθεῖσαι ἐνέργειαι εἰς πράξεις δι' ὧν καθορίζονται τὰ πρόσωπα τὰ κεκτημένα τὴν ιδιότητα τοῦ ἐκλογέως ἢ τοῦ ἐκλογίμου—ὡς εἶναι ἡ σύνταξις πινάκων ἢ καταλόγων ἐκλογέων ἢ ἐκλογίμων, καταλόγων ἐκλογικῶν βιβλιαρίων κ.π.—

(1) Ἀρθρ. 105 τοῦ συντάγματος τοῦ 1927, ἰσχύον καὶ νῦν δυνάμει τῆς Ζ' συντακτ. πράξεως τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1935. Ἡ ἐν ἀρχῇ τῆς § 1 φράσις «αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ» εἶναι συστατικῶς ἐρμηνευτέα. Νοοῦνται αἱ ἐκ τῶν ὑποθέσεων τούτων ἔχουσαι ἀντικείμενον περιουσιακόν.

(2) Νομολογία ἀρχικῶς ἀποφνηναμένη ἐπὶ τοῦ θέματος: Σ. τ. Ε. 362 τοῦ 1930, 373 τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ἐφεξῆς παγίως. Ἐκ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων πρβλ. Ἀρ. Π. 160 τοῦ 1930 ἐν «Θέμειδι» ΜΑ' σελ. 471, Ἐφ. Ἀθ. 336 τοῦ 1929, αὐτόθι Μ' σελ. 691 κ.π.

καί εἰς ἐνεργείας καὶ πράξεις τελούσας ἐν ἀμέσῳ συναρτήσῃ πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς.

Αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν πράξεις ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς κυρίας ἐκλογικῆς ἐνεργείας καὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς νομιμότητος αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ψηφοφορούντων καὶ τῶν ψηριζομένων προσώπων. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι αὗται ἅπλαϊ «προπαρασκευαστικαὶ» πράξεις, ἐν τῇ παραδεδεγμένῃ «τεχνικῇ» τοῦ ὅρου ἐν τῷ διοικητικῷ δικαίῳ σημασία, ἀλλ' εἶναι αὐτόχρημα «εἰδικαὶ διοικητικαὶ πράξεις», ἔχουσαι ἐκτελεστὸν χαρακτῆρα («ἐν στενῇ ἐννοίᾳ διοικητικαὶ πράξεις»), διότι διαπιστοῦσιν ὠρισμένην ιδιότητα τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ ἐγγραφομένων προσώπων, συνεπαγομένην ἔννομα ἀποτελέσματα (ἐκτελεσταὶ «διαπιστωτικά» πράξεις). Οὕτω, πρὸς εἰπεῖν, ὀρίζουσι τὰ ἄρθρα 158 ἐπ. τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς δημοτικῆς καὶ κοινοτικῆς νομοθεσίας διατάγματος τῆς 17 Ἀπριλίου-31 Ἰουλίου 1936 [320] τὰ τῆς συντάξεως τῶν καταλόγων ἐκλογέων τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 158 ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀνατίθεται εἰς τριμελῆ διοικητικὴν ἀρχήν, ἀπαρτιζομένην ἐν μὲν τοῖς δήμοις ἐκ τοῦ εἰρηγοδίκου, τοῦ δημάρχου καὶ τοῦ προέδρου τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἐν δὲ ταῖς κοινότησιν ἐκ τοῦ εἰρηγοδίκου, τοῦ προέδρου τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ἢ οἰουδήποτε κοινοτικοῦ συμβούλου καὶ ἑνὸς τῶν ἐφημερίων. Ἐπίσης τὸ ἄρθρ. 20 τοῦ ἄλλοτε ἰσχύοντος κωδικοποιητικοῦ τῆς περὶ ἐνοριακῶν ναῶν νομοθεσίας διατάγματος τῆς 25 Μαΐου-2 Σεπτεμβρίου 1932 ἀνέθετεν εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐπιτροπὴν τὴν σύνταξιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων τῶν ἐνοριτῶν· σήμερον ἐνοριακαὶ ἐκλογαὶ δὲν διενεργοῦνται, διότι τὰ ἀντικαταστήσαντα τὰς ἐνοριακὰς ἐπιτροπὰς συλλογικὰ ὄργανα διοικήσεως τῶν νομικῶν προσώπων τῶν ἐνοριακῶν ναῶν, ἥτοι τὰ πενταμελῆ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια, δὲν ἐκλέγονται κατὰ τὴν κειμένην νῦν νομοθεσίαν, ἀλλὰ διορίζονται παρὰ τῆς κρατικῆς διοικήσεως κατὰ τὸ ἰσχύον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄρθρ. 13 τοῦ νόμου 2200 τοῦ 1940 [42]. Ὡσαύτως τὸ ἄρθρον 4 § 4 τοῦ ἀν. ν. 1579 τοῦ 1939 [31] καὶ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ διατάγματος τῆς 4/23 Νοεμβρίου 1948 [299] ἀναθέτουσιν εἰς τριμελὲς συλλογικὸν ὄργανον τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως, τὴν «ἐκλογικὴν ἐπιτροπὴν», τὴν σύνταξιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων διὰ τὴν διενέργειαν ἐκλογῶν πρὸς ἀνάδειξιν τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἐπιμελητηρίου, ἅτινα εἶναι σήμερον ὅλα αἰρετὰ κατὰ τὸν νόμον 466 τοῦ 1945 [180]. Ἀνάλογοι διατάξεις ὑπάρχουν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἐπιμελητήρια (ἐπαγγελματικά, βιοτεχνικά κλπ). Τέλος τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου 8 τοῦ 1946 [213] συνιστᾷ δι' ἑκαστον δήμον καὶ κοινότητα ἐπιτροπὴν πρὸς ἀνασύνταξιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων καὶ τῶν καταλόγων ἐκλογικῶν βιβλιαρίων ¹.

(1) Ἰδὲ καὶ ἀν. ν. 900 τοῦ 1949 [64]. Καὶ ἐκ τῆς παλαιότερας νομοθεσίας πρβλ. ἄρθρ. 3 καὶ 10 τοῦ ν. ΓΣΚΑ' τοῦ 1907, ἄρθρ. 5 ἐπ. τοῦ ν. 3355 τῆς 8/10 Ἰουλίου 1925, ν.

Αἱ δ' ἐνέργειαι καὶ πράξεις αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν δευτέραν τῶν ὡς εἴρηται κατηγοριῶν, αἱ τελοῦσαι δηλαδὴ κατὰ τρόπον ἄμεσον ἐν συναρτήσῃ πρὸς αὐτὴν αὐτὴν τὴν διενέργειαν τῆς ἐκλογῆς, ἀνατίθενται ὡσαύτως παρὰ τοῦ νομοθέτου εἰς συλλογικὰς διοικητικὰς ἀρχάς, εἴτε τοῦ κράτους εἴτε ἐτέρου ἀσχοῦντος διοίκησιν νομικοῦ προσώπου. Οὕτω ἐνῶ αἱ δημαιορεσίαι διενεργοῦνται παρὰ τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ἄρθρ. 168 τοῦ δημοτ. κώδικος τοῦ 1936 [320], ἦτοι παρὰ συλλογικῶν ἀρχῶν κρατικῶν, αἵτινες «διεξάγουσι» τὴν ἐκλογὴν τοῦ δημάρχου, τῶν παρέδρων καὶ τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν συμβούλων συντάσσουσαι τὸ σχετικὸν πρακτικόν—καὶ αἵτινες ὡσαύτως θὰ ἦσαν ἀρμόδιαι καὶ διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν νομαρχιακῶν συμβούλων, ἃν εἶχεν ἐφαρμοσθῇ τὸ νομθ. διάτ. τῆς 9/10 Μαΐου 1923 [122] «περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν»—τοῦναντίον συλλογικαὶ ἀρχαὶ τῶν ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τάσσονται παρὰ τοῦ νομοθέτου πρὸς διενέργειαν ἐκλογῆς τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ νομικοῦ προσώπου ἢ ἀπλῶς τοῦ προέδρου τοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου ἢ καὶ ἐτέρων συλλογικῶν ἀρχῶν τῶν ἐν λόγῳ αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν. Τοιοῦτοτρόπως φέρ' εἰπεῖν κατὰ τὸ ὡς εἴρηται νομοθετ. διάταγμα τοῦ 1923 τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον ἔμελλε νὰ ἐκλέγῃ τὸν ἑαυτοῦ πρόεδρον, πρὸς δὲ καὶ τὰ μέλη τῆς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς· ἡ δὲ νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ ἔμελλε νὰ ἐκλέγῃ τὸν πρόεδρον αὐτῆς. Ὡσαύτως κατὰ τὸ ἄρθρον 23 τοῦ δημοτ. κώδικος τοῦ 1936 [320] τὸ κοινοτικὸν συμβούλιον προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου, κατὰ δὲ τὰ ἄρθρα 90, 96 καὶ 89 ζ' τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἐκλέγει τὸν πρόεδρον καὶ τὸν ἀντιπρόεδρον αὐτοῦ, τὰ μέλη τῆς δημαρχιακῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὰ μέλη τῆς διοικήσεως τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων τοῦ δήμου.

Παραδείγματα διεξαγωγῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας ὑπὸ διοικητικῶν ἀρχῶν ὀργανισμῶν τῆς καθ' ὕλην αὐτοδιοικήσεως ὑφίστανται πολυάριθμα ἐν τῷ παρ' ἡμῖν διοικητικῷ δικαίῳ. Πρὸ τοῦ νόμου 2200 τοῦ 1940 [42], ὅστις ἐν ἄρθρῳ 46 καθιέρωσε τὸν διὰ πράξεως τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως διορισμὸν τοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ, τὸ ἄρθρ. 85 τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς περὶ ἐνοριακῶν ναῶν νομοθεσίας διατάγματος τῆς 25 Μαΐου-2 Σεπτεμβρίου 1932 ὥριζεν, ὅτι καὶ τὸν ἐφημέριον τοῦ ναοῦ ἐκλέγει ἡ ἐνοριακὴ συνέλευσις, ὁ ἐκλογικὸς δηλαδὴ σύλλογος τῶν ἐνοριτῶν, διενεργουμένης τῆς ἐκλογῆς παρὰ τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας, ἀσκούσης ἔργον ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς. Σήμερον ἰδίᾳ τὰ μέλη τῶν ἐπιμελητηρίων, ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν, ἐπαγγελμα-

5493 τοῦ 1932, ἄρθρ. 2 τοῦ ν. 5892 τῆς 23/25 Ὀκτωβρίου 1933 κλπ. Πρὸ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1936 ἡ τελευταία κωδικοποίησις τῆς σχετικῆς νομοθεσίας ἦτο ἡ διὰ τοῦ διατ. τῆς 10/12 Ἰανουαρίου 1935 γενομένη. Τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ν. 406 τοῦ 1936 ἀνέσπειρε τὴν νομοθεσίαν περὶ καταρτισμοῦ, ἐτησίας τακτικῆς ἀναθεωρήσεως καὶ ἀνασυντάξεως τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων καὶ τῶν καταλόγων ἐκλογικῶν βιβλιαρίων, ἦτις ἐτέθη πάλιν εἰς ἐνέργειαν δυνάμει τοῦ ν. 392 τοῦ 1945 [147]· πρβλ. ἄρθρα 15 καὶ 35 τοῦ τελευταίου τούτου νόμου, ἐνθα ρυθμίζεται ἡ σύνθεσις τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν.

τικών, βιοτεχνικών κλπ., εκλέγουσι κατὰ τὰς σχετικές ὁργανικές αὐτῶν νομοθετικές διατάξεις τὰ διοικητικά συμβούλια τῶν ὡς εἴρηται νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.¹ Αναλόγους διατάξεις περιέχει τὸ νομοθ. διάταγμα τῆς 28 Ἰουνίου 4- Ἰουλίου 1923 «περὶ λιμένων καὶ λιμενικῶν ταμείων». ἔνθα ἐρρυθμίζοντο τὰ τῆς ἐκλογῆς αἰρετῶν τινῶν μελῶν τῶν λιμενικῶν ἐπιτροπῶν. Ἐπίσης πρὸ τοῦ νόμου 1010 τοῦ 1937 [528], ὅστις ἐν ἄρθρῳ 5 § 1 ἐδ. 5' κατήργησε τὸν αἰρετὸν χαρακτῆρα παντὸς μέλους τοῦ ἀγρονομικοῦ συμβουλίου, ἡ παλαιότερα περὶ ἀγροτικῆς ἀσφαλείας νομοθεσία, καὶ συγκεκριμένως τὸ ἄρθρ. 21 § 1 τοῦ νόμου 4491 τοῦ 1930, ὥριζεν ὅτι οἱ ὁργανισμοὶ προστασίας γεωργικῆς παραγωγῆς ἐκλέγουσιν ἐν μέλῳ τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν ἀγρονομικοῦ συμβουλίου. Ταῦτα δ' ὑπὸ τύπον ἀπλῶν παραδειγμάτων.

Ἐκ τῶν ὡς εἴρηται συλλογικῶν ἀρχῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως ἄλλαι μὲν διεξάγουσιν ἐκλογὴν καθ' ἣν ψηφοφοροῦσι τρίτα πρόσωπα, μὴ ἀποτελοῦντα μέλη τῶν ρηθέντων συμβουλίων, ἄλλαι δὲ τὸναντίον διενεργοῦσιν ἐκλογὴν, καθ' ἣν ψηφοφοροῦσιν αὐτὰ ταῦτα τὰ φυσικά πρόσωπα. ἐξ ὧν αἱ ἐν λόγῳ ἀρχαὶ ἀπαρτίζονται. Ἐν τῇ πρώτῃ δηλαδὴ περιπτώσει δέον νὰ διαστέλλωνται τὰ πρόσωπα τῶν ἐκλογέων ἀπὸ τῶν μελῶν τῆς συλλογικῆς ἀρχῆς, ἥτις προβαίνει εἰς τὴν δρᾶσιν δημοσίας ἐξουσίας, ἥτοι τὴν ἐκλογικὴν ἐνέργειαν. Ἀπεναντίας ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἐκλογεῖς εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ μέλη, τῆς διεξαγωγῆς τὴν ἐκλογικὴν ἐνέργειαν συλλογικῆς ἀρχῆς. Παράδειγμα τῆς πρώτης περιπτώσεως ἦτο ἄλλοτε μὲν ἡ ὑπὸ τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπῆς διεξαγωγή τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ, καθ' ἣν ἐψηφοφόρουν πάντα τὰ μέλη τῆς ἐνοριακῆς συνελεύσεως², νῦν δὲ τοιοῦτον παράδειγμα εἶναι ἡ παρὰ τῆς «ἐκλογικῆς ἐπιτροπῆς» τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου διεξαγωγή τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἐπιμελητηρίου, καθ' ἣν ψηφοφοροῦσιν ἅπαντα τοῦ ἐπιμελητηρίου τὰ μέλη. Παραδείγματα δὲ τῆς δευτέρας περιπτώσεως εἶναι ἡ ἐκλογὴ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τούτου³, ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς δημοκρατικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῶν με-

(1) Ἄρθρ. 11 τοῦ νόμ. 184 τοῦ 1914, ἄρθρ. 4 τοῦ νόμ. 1579 τοῦ 1939 [31], διάτ. τοῦ 1948 [299] (διὰ τὰ ἐμπορικά καὶ βιομηχανικά ἐπιμελητήρια). Νόμ. 3305 τοῦ 1925 [93], 2429 τοῦ 1940 [206], διάτ. τῆς 4/18 Νοεμβρ. 1946 [337] (διὰ τὰ ἐπαγγελματικά καὶ τὰ βιοτεχνικά ἐπιμελητήρια). Κωδ. διάτ. τῆς 27 Νοεμβρ. 1926 «περὶ συστάσεως τεχνικοῦ ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος», νόμ. 6348 τοῦ 1934, 912 τοῦ 1937, 225 τοῦ 1945, 306 τοῦ 1947, διάτ. τῆς 17 Ἰανουαρίου 1935 «περὶ διενεργείας τῶν ἀρχαιφεσιῶν τοῦ τεχν. ἐπιμελητηρίου», τροποποιηθὲν διὰ τοῦ διατ. τῆς 29 Μαρτίου 1938.

(2) Ἄρθρ 84-85 τοῦ κωδ. διατ. τῆς 25 Μαΐου-2 Σ/βρίου 1932 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων».

(3) Ἄρθρ. 23 τοῦ κωδικ. τῆς δημοτικῆς καὶ κοινοτικῆς νομοθεσίας διατάγματος τοῦ 1936 [320].

λῶν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ¹, ἡ ἐκλογή τῆς πενταμελοῦς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἐπιμελητηρίου ἐκ τῶν κόλπων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ² κλπ., ἄλλοτε δὲ καὶ ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῶν γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων παρὰ τῶν οἰκείων δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν συμβουλίων ³.

Εἶναι ἐν τούτοις προφανές ὅτι εἰς ἀμφοτέρως τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις πρόκειται τῇ θεωρητικῇ ἐρευνῇ διοικητικῇ κατ' οὐσίαν δρᾶσις ἀσκουμένη ὑπὸ ἀρχῶν διοικητικῶν. Ὁφείλομεν, τῶνόντι, ἐν προκειμένῳ νὰ ἀποβλέψωμεν οὐχὶ εἰς τὴν δόσιν τῆς ψήφου, ἀλλ' εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς. Ἡ δόσις τῆς ψήφου εἶναι ἀληθὲς ὅτι οὔτε διοικητικὴν κατ' οὐσίαν ἐνέργειαν ἀποτελεῖ οὔτε ὑπὸ διοικητικῶν ἀρχῶν ἐπιχειρεῖται πάντοτε. Εἶναι, ὡς εἰκόξ, ἄσκησις δικαιώματος δημοσίου δικαίου παρεχομένου ἐκάστοτε εἰς τοὺς πολίτας ἐν ᾧ μέτρῳ οἱ κείμενοι νόμοι ὀρίζονται καὶ οὕτινος ἡ ἔννοια τυγχάνει ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν δρᾶσιν δημοσίας διοικήσεως. Γίνεται δ' ἡ παροχὴ τῆς ψήφου ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὡς εἴρηται περιπτώσεων ὑπὸ ἐκλογέων ἀπλῶν, μὴ κεκτημένων τὴν ἰδιότητα διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ μὴ ἀσκούντων διοικητικὴν ἐξουσίαν.

Ἀποβλέπων τις ὁμως, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς, τελεῖ ἐν πάσῃ περιπτώσει πρὸ διοικητικῆς κατ' οὐσίαν ἐνεργείας ἀσκουμένης παρ' ἀρχῶν διοικητικῶν. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐφημερίου, ἐψηφοφόρου μὲν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς ἐνοριακῆς συνελεύσεως, ἀλλὰ τὴν ἐκλογὴν «διεξῆγεν» ἡ ἐνοριακὴ ἐπιτροπεία ὡς ἐφορευτικὴ ἀρχή. Αὕτη ἦτο ἡ προβαίνουσα εἰς τὴν ἐξουσιαστικὴν δρᾶσιν δημοσίας διοικήσεως, ἥτις ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ κατὰσχῇ ἐπὶ δίκῳ διὰ τῆς ἐγέρσεως ἀμφισβητήσεων τῆς νομιμότητος αὐτῆς. Ἐπίσης ἡ διενέργεια ἐκλογῆς ὑπὸ τῆς «ἐκλογικῆς ἐπιτροπῆς» τοῦ ἐπιμελητηρίου, οὐχὶ δ' ἡ δόσις τῆς ψήφου παρὰ τῶν μελῶν τοῦ ἐπιμελητηρίου, εἶναι ἡ διοικητικὴ ἐξουσιαστικὴ δρᾶσις ἡ ὑπὸ διοικητικῆς ἀρχῆς ἀσκουμένη, ἀπαρτιζομένη δ' ἐκ τε «εἰδικῶν» διοικητικῶν πράξεων («ἐκτελεστών»), «ἐν στενῇ ἐννοίᾳ» διοικητικῶν πράξεων) — ὡς ἡ σύνταξις πρακτικοῦ ψηφοφορίας ἢ πρωτοκόλλου διαλογῆς τῶν ψήφων κλπ., ὡς ἄνωτ. ἐν § 1 — καὶ ἐκ ποικίλων παρεμπιπτούσων ὑλικῶν ἐνεργειῶν — ὡς ἡ διευθέτησις τοῦ ἐκλογικοῦ καταστήματος, ἡ διαρρύθμισις δηλαδὴ τῆς αἰθούσης, ἡ ἐξέτασις τῶν ψηφοδόχων, ἡ σφράγισις αὐτῶν πρὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἡ σύνταξις πρακτικοῦ τῆς «ἐκλογικῆς ἐπιτροπῆς» ὅτι εὐρέθησαν κεναὶ καὶ ἐσφραγίσθησαν, ἡ παρα-

(1) Ἀρθρ. 96, 97 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω κωδικοπ. διατάγματος.

(2) Ἀρθρ. 8 τοῦ νόμ. 1579 τοῦ 1939 [31].

(3) Ἀρθρ. 7 τοῦ νόμ. 280 τοῦ 1914. Τὰ γεωργικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσιν ἤδη καταργηθῆ, ἀντικατασταθέντα ἐπὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς 4ης Αὐγούστου ἀπὸ τὸν Οἶκον τοῦ Ἀγρότου.

δοχή ἢ μὴ ἐκλογέως τινὸς εἰς ψηφοφορίαν, ἢ συγχώρησις τῆς διὰ πληρεξουσίου παροχῆς τῆς ψήφου, ἢ εἰσδοχή ἢ ἔξωσις ἀντιπροσώπων κλπ. Κατὰ ταύτης τῆς δράσεως μέλλουσιν ἐνδεχομένως νὰ προβληθῶσιν αἱ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἀφορῶσαι ἀμφισβητήσεις νομιμότητος. Ταύτης δὲ τῆς ἐνεργείας ἡ ὕψις, ἰδίᾳ δ' ἡ ιδιότης τῶν ἐπιχειρούντων αὐτὴν προσώπων ὡς ἀρχῶν διοικητικῶν καὶ ἡ ἐξουσιαστικὴ φύσις τῶν πράξεων αὐτῶν, εἶναι ἡ παρέχουσα εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἀμφισβητήσεις τὸν χαρακτῆρα διαφορῶν διοικητικῶν (ἀυποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ).

§ 3. Ἐκλογικαὶ διαφοραὶ ὑπὸ μορφὴν αἰτήσεως ἀκυρώσεως καὶ «ἐκλογικαὶ διαφοραὶ τῆς οὐσίας» ὑπαγόμεναι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. — Εἰς τὰς ἐκλογικὰς ἐν γένει ἐνεργείας, εἴτε τὰς «προπαρασκευαστικὰς» τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐκλογῆς εἴτε τὰς ἀφορώσας εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν διενέργειαν τῆς κυρίως ἐκλογῆς, τάσσει ὁ νομοθέτης καὶ πλείστας ὅσας διατυπώσεις, ἐν τῇ προσπάθειᾳ του ἀκριβῶς ὅπως διασφαλίσῃ τὴν νομιμότητα τῶν ἐν λόγῳ ἐνεργειῶν καὶ προλάβῃ τὴν ἔγερσιν ἀμφισβητήσεων ταύτης. Ὡς γνωστὸν, τάσσονται συνήθως ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ παρ' ἡμῖν θετοῦ διοικητικοῦ δικαίου «τύποι οὐσιώδεις» εἰς τὴν ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου δρᾶσιν τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν ἐκλογικῶν ἐνεργειῶν, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἐμχνίζουσιν, ἰδίᾳ δὲ λόγῳ τῶν ἀντιθέσεων αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκδηλοῦνται κατὰ τὴν διεξαγωγὴν των καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ἀδιαβλήτου αὐτῶν, οἱ «τύποι» οὗτοι εἶναι περισσύτερον λεπτολόγοι καὶ αὐστηρότεροι.¹

Πολλάκις, παρὰ πάντα τὰ προληπτικὰ ταῦτα νομοθετικὰ μέτρα, ἐμφύλωτορῶσι παραβάσεις νόμων ἐν ταῖς ἐκλογικαῖς ἐνεργείαις. Εἰς τὴν καταστολὴν τῶν παρανομιῶν τούτων ἀποβλέπουσιν οἱ θεσμοὶ τῶν «ἐκλογικῶν διαφορῶν», τοὺς ὁποίους ὁ νομοθέτης ἔχει καθιερώσει. Πᾶς θιγόμενος ἐκ τῆς παραβάσεως ἰδιώτης δύναται, καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος προβλέπει, νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν κρίσιν δικαστοῦ, προσβάλλων τὴν νομιμότητα τῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας καὶ αἰτούμενος τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς ἢ τὴν ἀναμόρφωσιν ταύτης ἐπὶ τὸ νόμιμον. Ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου ἀποτελεῖ τὴν «κύρωσιν». ἢ ἡ νομοθεσία ἐπιβάλλει εἰς τὴν γενομένην παρανομίαν. Τέμνει τὴν ἀναφρεῖσαν ἐκλογικὴν διαφορὰν, ὅτε μὲν ἐπεμβαίνουσα ἀπλῶς ἀκυρωτικῶς, ὅτε δὲ κρίνουσα «κατ' οὐσίαν», ἀνα-

(1) Πρβλ. τοιούτους «οὐσιώδεις τύπους» καθιερουμένους ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν ἀνωτ. ἐν σημ. 1 τῆς σελ. 127 νομοθετημάτων. Ἀναλόγους «τύπους» ἐν τῇ ἐκλογῇ δημάρχων, παρέδρων, δημοτ. καὶ κοινοτ. συμβούλων πρβλ. ἐν ἀρθροῖς 143 ἐπ. τοῦ δημ. κώδ. τοῦ 1936. Ὡσαύτως ἐν ἀρθρῳ 23 τοῦ αὐτοῦ κώδ. θεσπίζονται ὠρισμένοι ἐγγυήσεις ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ κοινοτ. συμβουλίου ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ—προσέχουσα κλησίς τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου κατὰ τὸ ἀρθρ. 29, μυστικότης τῆς ψηφοφορίας κλπ. Ἀναλόγους διατάξεις πρβλ. καὶ ἐν ἀρθρ. 90, ἐνθα περὶ ἐκλογῆς προέδρου, ἀντιπροέδρου κλπ. τοῦ δημοτ. συμβουλίου.

λόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ δικαστοῦ—κατὰ τὰ ἀμέσως κατωτέρω ἐκτιθέμενα—καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν διαταραχθεῖσαν ἔννομον σχέσιν δημοσίου δικαίου.

Εἰς ἱκανὰς περιπτώσεις, εἴτε λόγῳ τῆς δευτερευούσης σημασίας συγκεκριμένης τινὸς ἐκλογικῆς ἐνεργείας εἴτε λόγῳ ἄλλων ἰδιαζόντων τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ ὅρων, ὁ νομοθέτης δὲν καθιεροῦ ἴδιον ὡς πρὸς αὐτὴν θεσμὸν ἐκλογικῆς διαφορᾶς. Ἀπέχει δηλονότι ἀπὸ τοῦ νὰ θεσπίσῃ συγκεκριμένην ἀγωγὴν ἐνώπιον δικαστοῦ, παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς κρίσιν τῆς νομιμότητος τῆς ἐνεργείας ταύτης. Ἐπειδὴ ὅμως τελικῶς πᾶσα ἐκλογικὴ δρᾶσις ἐνσωματοῦται ἐν τινι «εἰδικῇ» διοικητικῇ πράξει, δύναται ἄριστα καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας νὰ ἐκδηλωθῇ «ἐκλογικὴ διαφορά». Αὕτη ὅμως δὲν θέλει ἀποτελεῖ θεσμὸν ἴδιον· περιλαμβάνεται ἀπλῶς εἰς τὸν γενικὸν θεσμὸν τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως. Τῶντι, κατὰ τὸ ἰσχύον παρ' ἡμῖν δημόσιον δίκαιον, κατὰ πάσης ἐκτελεστῆς διοικητικῆς πράξεως, ἀσχέτως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς, χωρεῖ ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ συντάγματος¹ αἰτήσεις ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ὅθεν ὁ ἐκ τοιαύτης τινὸς ἐκλογῆς, κατὰ παράβασιν νόμου διεξαχθείσης, θιγείς ὡς πρὸς τι ἔννομον αὐτοῦ συμφέρον ἰδιώτης θέλει προσβάλλει τὴν ἐκτελεστὴν (πράξιν) τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου διοικητικοῦ δικαστηρίου. Ἡ ἐκλογικὴ διαφορὰ θέλει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐκδηλωθῇ ὑπὸ μορφὴν αἰτήσεως ἀκυρώσεως².

(1) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 102 τοῦ συντ. τοῦ 1927, ἰσχύον καὶ νῦν κατὰ τὴν ἐν σημ. 1 τῆς σελ. 126 συντ. πράξιν τοῦ 1935.

(2) Οὕτω π. χ. τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ἐκτελεστ. διατ. τῆς 3/14 Ἀπριλίου 1934 «περὶ τῆς συγχροτήσεως τῶν λιμενικῶν ἐπιτροπῶν» ἐρρῦθμιζεν εἰδικώτερον τὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατὰ νόμον δύο ἀντιπροσώπων τῶν κοινοτήτων, εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπιβληθῇ λιμενικὴ φορολογία, ὡς μελῶν τῆς λιμενικῆς ἐπιτροπῆς. Ὅρίζεται ἐκεῖ ὅτι συνέρχονται οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων καθ' ἡμέραν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ νομάρχου καὶ ἐκλέγουσι τοὺς δύο ἀντιπροσώπους διὰ μυστικῆς διὰ ψηφοδελτίων ψηφοφορίας. Ἡδύνατο κατὰ ταῦτα, συμφώνως τῷ νόμῳ 3713 τοῦ 1928, νὰ ἀσκηθῇ κατὰ τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἐκλογῆς, ἀποτελοῦντος ἐκτελεστὴν διοικητικὴν πράξιν, αἰτήσεις ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὑπὸ παντὸς κεκτημένου ἔννομον συμφέρον. Δοθέντος ἰδίᾳ ὅτι ἱκαναὶ διατυπώσεις συναφεῖς πρὸς τὴν ἐκλογὴν ταύτην καθιεροῦντο ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ἐκτελεστικοῦ διατάγματος, ἦτο δυνατόν νὰ γεννηθῶσι λόγοι ἀκυρώσεως πλείονες τοῦ ἑνός.

Πρὸβλ. καὶ ἄρθρ. 5 τοῦ νόμου ΒΧΑΖ' τοῦ 1899 «περὶ διοικήσεως τῶν ἐν Ζακύνθῳ φύλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ν. 509 τῆς 15/24 Δεκεμβρίου 1914, ἐνθα περὶ ἐκλογῆς τῶν μελῶν τοῦ διοικούντος τὰ ἐν λόγῳ ἰδρύματα ἀδελφάτου, ἐπιχειρουμένης ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ζακυνθίων καὶ ἐνέᾳ ἀντιπροσώπων τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων τῶν κοινοτήτων τοῦ νομοῦ. Κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς ταύτης δὲν προβλέπεται προσφυγὴ τις ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς. Ἄρα καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ «πρακτικόν» τῆς ἐκλογῆς, ἀποτελοῦν ἐκτελεστὴν πράξιν διοικητικῆς ἀρχῆς, δύναται νὰ προσβληθῇ δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως. Ἰδίᾳ ὅμως πρὸβλ. ἄρθρ. 23 καὶ 24 τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς δημοτικῆς νομοθεσίας διατάγματος τοῦ 1936 [320], ἐνθα περὶ ἐκλογῆς προέδρου καὶ ἀντιπροέ-

Ἄλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται ἐμφανίζουσιν ὅλως δευτερεῦον ἐνδιαφέρον, διότι ὡς πρὸς αὐτὰς ἰσχύουσι τὰ γενικῶς ἐπὶ αἰτήσεων ἀκυρώσεως κρατοῦντα. Εἰς τὰς πλείστας καὶ σπουδαιότητας τῶν περιπτώσεων ἐκλογικῆς ἐνεργείας ὁ νομοθέτης ἀναθέτει εἰς πολιτικούς δικαστὰς νὰ τάμωσι «κατ' οὐσίαν» τὰς ἀναφυομένας ἐκλογικὰς διαφοράς. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ ἡ σταθερότης μεθ' ἧς οἱ νόμοι τάσσουσιν οὐχὶ ἴδια κατώτερα διοικητικὰ δικαστήρια οὐσίας, ἀλλὰ τὴν τακτικὴν μόνον δικαιοσύνην πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν τῶν συναπτομένων πρὸς τὴν ἐκλογικὴν ἐνέργειαν, καὶ δὴ εἴτε τῶν ἀναφυομένων ἐξ ἐνεργείας «προπαρασκευαστικῆς» τῆς ἐκλογῆς—συντάξεως καταλόγων ἐκλογέων ἢ ἐκλογίμων, καταλόγων ἐκλογικῶν βιβλιαρίων, παροχῆς ἢ τούναντιον ἀρνήσεως χορηγήσεως ἐκλογικῶν βιβλιαρίων κλπ.—εἴτε τῶν προκυπτουσῶν ἐξ ἐνεργείας συνιστώσης τὴν κυρίως εἰπεῖν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς. Ἐξαντλοῦσι δ' ἐν τούτῳ, τῇ ἀληθείᾳ, αἱ οἰκεῖαι νομοθετικαὶ διατάξεις τὴν ἱεραρχίαν τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἑλλειψὶς τακτικῶν παρ' ἡμῖν διοικητικῶν δικαστηρίων, οἷα προβλέπονται ἐν ἄρθροις 82 καὶ 86 τοῦ νέου ὑπὸ ψήφισιν σχεδίου συντάγματος, ἔχει ἀναγκάσει ἐπὶ πολλὰς δεκαετίαι τὸν Ἕλληνα νομοθέτην νὰ καθιστᾷ τοὺς πολιτικούς δικαστὰς κατὰ σύστημα ἐπὶ ἐκλογικῶν διαφορῶν δικαστὰς «τῆς οὐσίας».

Οὕτω π. γ. τὰ ἄρθρα 159 ἐπ. τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς δημοτικῆς νομοθεσίας διατάγματος τοῦ 1936 [320] ὁρίζουσιν ὅτι κατὰ τῶν καταλόγων ἐκλογέων τῶν συνταχθέντων ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρ. 158 συλλογικῆς διοικητικῆς ἀρχῆς δύνανται νὰ ἀσκηθῶσιν ἐντὸς ὁρισμένης προθεσμίας ἐνστάσεις παρὰ παντὸς μὴ ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ ἐγγραφέντος ἢ σφαλερῶς ἢ οὐδόλως ἐγγραφέντος. Τὰς ἐνστάσεις ταύτας, ὑποβαλλομένας εἰς τὸ πρωτοδικεῖον μέσῳ τοῦ ὁρμοδίου εἰρηγοδίκου καὶ τοῦ προέδρου τῶν πρωτοδικῶν, δικάζει τὸ πρωτοδικεῖον κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν, ἀφ' οὗ προηγουμένως γνωματεύσῃ¹ ἡτιολογημένως ἐπ' αὐτῶν ἡ συντάξασα τοὺς καταλόγους συλλογικὴ ἀρχή. Ὅριζει ἐπίσης ὁ νεώτερος νόμος 392 τοῦ 1945 [147] ἐν ἄρθροις 28 καὶ 46,

δρου τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τούτου, διὰ μυστικῆς διὰ ψηφοδελτίων ψηφοφορίας, πρὸς δὲ καὶ ἄρθρ. 90, ἐνθα περὶ ἐκλογῆς προέδρου, ἀντιπροέδρου καὶ γραμματέως τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ, διὰ μυστικῆς ὡσαύτως ψηφοφορίας. Καὶ κατὰ τῶν «πρακτικῶν» τῶν τοιούτων ἐκλογῶν, ἀποτελούντων ἐκτελεστὰς πράξεις διοικητικῶν ἀρχῶν, χωρεῖ αἰτήσις ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, δοθέντος ὅτι ἐλλεῖπει «παράλληλος προσφυγὴ» κατ' αὐτῶν, δηλονότι τεθεσπισμένη ἀγωγή («ἐνστάσις») ἐνώπιον ἀρχῆς δικαστικῆς καθιερούσα θεσμὸν ἐκλογικῆς διαφορᾶς «τῆς οὐσίας».

Τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ ἀρχαιρεσιῶν τῶν ἱατρικῶν συλλόγων τῆς χώρας (ἄρθρ. 65 τοῦ νόμου 1565 τοῦ 1939 [16]) καὶ ἐν γένει ἐπὶ πάσης ἐκτελεστῆς «πράξεως ἐκλογῆς» ἐν ὁργανισμῷ δημοσίου δικαίου, ὅσας δὲν ἔχει νομοθετηθῇ ἰδίᾳ «ἐνστάσις» ἐνώπιον δικαστηρίου.

(1) Ἡ ἐν ἄρθρῳ 160 ἀναφερομένη «ἀπόφασις» τῆς συλλογικῆς ταύτης ἀρχῆς δὲν εἶναι εἰμὴ ἀπλὴ γνωματευτικὴ διοικητικὴ πράξις.

ὅτι τὸ πρωτοδικεῖον δικάζει τὰς ἐνστάσεις κατὰ ἐγγραφῆς ἢ παραλείψεως εἰς τοὺς ἀνασυντασσομένους ἐκλογικούς καταλόγους¹. Ἐκ τῆς παλαιότερας νομοθεσίας, προκειμένου περὶ ἐπιμελητηρίων, ὑπὸ τύπον παραδείγματος θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ τὸ ἄρθρ. 10 τοῦ νόμου 280 τοῦ 1914² καθ' ὃ τὰς κατὰ τῆς νομιμότητος τῶν ὑπὸ τοῦ νομάρχου συνταχθέντων καταλόγων ἐκλογίμων μελῶν τῶν γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων ὑποβαλλομένης ἐνστάσεως ἐδίκασεν ὁ εἰρηνοδίκης· ἐνῶ τούναντίον διὰ τὴν ἐγγραφήν π. γ. εἰς τὸν κατάλογον ἐκλογέων ἐνοριτῶν δὲν προεβλέπετο ὑπὸ τοῦ νόμου ἴδιος θεσμὸς ἐκλογικῆς διαφορᾶς, διότι δὲν εἶχε καθιερωθῇ ἐν ἄρθρῳ 20 τοῦ κωδικοποιητικοῦ διατάγματος τῆς 25 Μαΐου - 2 Σεπτεμβρίου 1932 ἐνστάσεις ἐνώπιον δικαστηρίου, ἀλλὰ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως εἶχε τὸ μητροπολιτικὸν συμβούλιον. χωροῦσης ὅπλως αἰτήσεως ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ τελευταίου τούτου³.

Προκειμένου περὶ ἐκλογικῶν διαφορῶν συναπτομένων πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς, καθιεροῦνται ὡσαύτως ἐν μεγάλῳ μέτρῳ ὑπὸ τῆς

(1) Πρβλ. καὶ ἐκ τῶν παλαιότερων σχετικῶν νόμων ἄρθρ. 36 ἐπ. τοῦ ν. 3355 τῆς 8/10 Ἰουλίου 1925 τοῦ προβλέψαντος περὶ τῆς τότε ἀνασυντάξεως τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων: ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας πᾶς πολίτης κεκτημένος τὰς ἐννόμους ιδιότητες τοῦ ἐκλογέως καὶ μὴ ἐγγραφεὶς ἐν τῷ ἀνασυνταχθέντι ἐκλογικῷ καταλόγῳ ἠδύνατο νὰ ὑποβάλῃ, ἐνστάσιν κατ' αὐτοῦ. Ἐνστάσιν ἠδύνατο νὰ ὑποβάλῃ καὶ οἰοσδήποτε πολίτης κατὰ τῆς ἐγγραφῆς παντὸς προσώπου μὴ δικαιουμένου εἰς ἐγγραφήν. Αἱ ἐνστάσεις, ὑποβαλλόμεναι μέσῳ τοῦ προέδρου τῆς προβάσεως εἰς τὴν ἀνασύνταξιν τῶν καταλόγων συλλογικῆς κατ' ἐνορίαν διοικητικῆς ἀρχῆς εἰς τὸ οἰκεῖον πρωτοδικεῖον, ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τούτου κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν.

Ὡσαύτως ὠρίζον τὰ ἄρθρ. 7 ἐπ. τοῦ νόμου ΓΣΚΑ' τοῦ 1907, ὅστις εἶχε ρυθμίσει τὰ τῆς χορηγήσεως ἐκλογικῶν βιβλιαρίων εἰς ὀρισμένας διοικητικὰς περιφερείας, ὅτι πᾶς ἐκλογεὺς, εἰς ὃν ἡ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένη συλλογικὴ διοικητικὴ ἀρχὴ ἀρνεῖται νὰ χορηγήσῃ βιβλιαρίον, δικαιούται νὰ ἀπευθύνῃ ἐνστάσιν κατὰ τῆς τοιαύτης ἀρνήσεως τῆς ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου. Ὁμοίαν ἐνστάσιν ἠδύνατο νὰ ἀπευθύνῃ καὶ πᾶς ἐκλογεὺς κατὰ τῆς χορηγήσεως βιβλιαρίου εἰς πρόσωπον μὴ δικαιούμενον κατὰ νόμον νὰ εἶναι κάτοχος βιβλιαρίου. Τὰς ἐνστάσεις ταύτας ἐδίκασε τὸ πρωτοδικεῖον, δημοσίᾳ συνεδριάζον, ἐντὸς προθεσμίας τασσομένης ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἀνάλογος ἀρμοδιότης τοῦ πρωτοδικείου προεβλέπετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐν ἄρθροις 14 ἐπ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν καταλόγων τῶν βιβλιαρίων.

Καὶ ὁ νόμος 5892 τῆς 23/25 Ὀκτωβρίου 1933, προβλέψας περὶ ἀνανέωσεως τῶν ἐκλογικῶν βιβλιαρίων καὶ περὶ καταρτίσεως νέων καταλόγων βιβλιαρίων ὑπὸ τριμελοῦς διοικητικῆς ἀρχῆς, ὠρίζεν ἐν ἄρθροις 9 ἐπ. ὅτι πᾶς πολίτης δύναται νὰ ὑποβάλῃ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου μέσῳ τῆς ὡς εἴρηται διοικητικῆς ἀρχῆς ἐνστάσιν κατὰ γενομένης ἢ μὴ ἐν τῷ νέῳ καταλόγῳ ἐγγραφῆς, τὴν ὁποίαν τὸ πρωτοδικεῖον ἐδίκασεν ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας.

(2) Πρβλ. καὶ ἄρθρ. 5 τοῦ ἐκτελεστ. διατ. τῆς 24/29 Αὐγούστου 1919. Νῦν αἱ διατάξεις αὗται δὲν ἰσχύουν. Πρβλ. ἀνωτ. σημ. 3 τῆς σελ. 130.

(3) Πρβλ. κατωτ. παράγρ. 6.

διοικητικῆς νομοθεσίας ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστῶν πρὸς ἐπίλυσιν αὐτῶν. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκλογὴν δημάρχων, παρέδρων καὶ δημοτικῶν συμβούλων, ὀρίζουσι τὰ ἄρθρα 180 ἐπ. τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς δημοτικῆς νομοθεσίας διατάγματος τοῦ 1936 [320], ὅτι αἱ ἐκ ταύτης ἀναφυόμεναι ἐκλογικαὶ διαφοραὶ ἐγείρονται δι' ἐνστάσεων ὑποβαλλομένων μέσῳ τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὸ πρωτοδικεῖον, ὅπερ δικάζει αὐτάς ἐν συμβουλῇ ἐκ τακτικῶν δικαστῶν, ἐκδίδον ἡτιςδήποτε ἀπόφασιν, ἐντὸς δεκαήμερου ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἐγγράφων τῆς ἐκλογῆς (ἄρθρ. 184 § 1). Τὸ πρωτοδικεῖον θὰ ἐδίκαιεν ὡσαύτως τὰς ἐνστάσεις τὰς ἐγείρομενας κατὰ τῆς νομιμότητος τῆς ἐκλογῆς νομαρχιακῶν συμβούλων, συνωδὰ τοῖς ἄρθρ. 18 ἐπ. τοῦ νομοθ. διατάγματος τῆς 9/10 Μαΐου 1923 [122] «περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν», ἃν εἶχε τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ νομοθέτημα τοῦτο. Τούναντιον τὰς κατὰ τοῦ κύρους ἐκλογῆς κοινοτικῶν συμβούλων ὑποβαλλομένας ἐνστάσεις καθίσταται ἀρμόδιος ὅπως δικάσῃ ὁ εἰρηγοδίκης, συμφώνως πρὸς τὰς ἀμέσως ἀνωτέρω ἀναφερομένας διατάξεις τοῦ δημοτικοῦ κώδικος. Ἀφ' ἑτέρου τὰς ἐκλογικὰς διαφορὰς τὰς προκύπτουσας ἐκ τῆς διενεργείας ἐκλογῆς μελῶν τῆς διοικήσεως τῶν ἐμπορικῶν καὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων ἐπιλύει ὁ ἐν τῇ ἑδρᾷ τοῦ ἐπιμελητηρίου πρόεδρος πρωτοδικῶν¹.

Ὁ αὐτὸς πρόεδρος ἐκδικάζει τὰς ἐνστάσεις τὰς ἀσχοιμένας κατὰ τοῦ κύρους ἀρχαιρεσιῶν τῶν βιοτεχνικῶν καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐπιμελητηρίων², ἐδίκαιε δ' ὡσαύτως καὶ τὰς ἐνστάσεις τὰς ὑποβαλλομένας κατὰ τῆς νομιμότητος τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων, πρὸς δὲ καὶ τῶν μελῶν τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τῶν ἐπιμελητηρίων τούτων³. Τὰς ἀμφισβητήσεις νομιμότητος τὰς ἐγείρομενας κατὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας ἢ τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τοῦ τεχνικοῦ ἐπιμελητηρίου καθίσταται ἀρμόδιος⁴ ὅπως δικάσῃ ὁ πρόεδρος τῶν ἐφετῶν Ἀθηνῶν. Ὁ κατὰ τὸν ἀρμόδιον εἰρηγοδίκης ἐτάσσετο πρὸς ἐπίλυσιν διοικητικῶν διαφορῶν ἀναφυομένων ἐκ τῆς διεξαγωγῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 34 τοῦ κωδικοποιητικοῦ τῆς περὶ ἐνοριακῶν ναῶν νομοθεσίας διατάγματος τῆς 25 Μαΐου - 2 Σεπτεμβρίου 1932. Εἰς τὸ κατὰ τὸν ἀρμόδιον ἐφετεῖον ἀνήκει ἡ δικαιοδοσία ἐπὶ ἐνστάσεων ἀσχοιμένων κατὰ τοῦ κύρους ἐκλογῶν πρὸς ἀνάδειξιν τῶν διοικητικῶν συμβούλων τῶν δικηγορικῶν

(1) Ἄρθρ. 12 τοῦ νόμ. 184 τοῦ 1914, ἄρθρ. 12 τοῦ διατ. τῆς 4/23 Νοεμβρίου 1948 [299].

(2) Πρβλ. νομοθεσίαν ἀνωτ. ἐν σημ. 1 τῆς σελ. 129.

(3) Ἄρθρ. 13 τοῦ ν. 280 τοῦ 1914. Πρβλ. νῦν ἀνωτ. σημ. 3 τῆς σελ. 130.

(4) Ἄρθρ. 11 τοῦ νομοθ. διατ. τῆς 1/21 Νοεμβρ. 1923. Πρβλ. ἀναδημοσίευσιν τούτου ἐν Ἐφ. τῆς Κυβ. τῆς 6 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἰδὲ νῦν ἄρθρ. 11 τοῦ διατ. τῆς 27 Νοεμβρίου-14 Δεκεμβρίου 1926 «περὶ κωδικοποιήσεως τῶν περὶ συστάσεως Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος διατάξεων».

συλλόγων τοῦ κράτους¹ κατὰ τὸ ἄρθρ. 57 § 2 τοῦ ν. 1017 τοῦ 1937 [532] καὶ κατὰ τὸ διατ. τῆς 27 Σεπτ. - 6 Ὀκτωβρίου 1945 [247] κλπ. Ἐξαντλοῦσιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, πράγματι οἱ διοικητικοὶ παρ' ἡμῖν νόμοι τὴν ἱεραρχίαν τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ καθιερώσει τῆς κατ' οὐσίαν δικαιοδοσίας αὐτῆς προκειμένου περὶ ἐκλογικῶν διαφορῶν.

Ἡ τοῦ νομιμοποιουμένου ιδιώτου ἀγωγή, δι' ἧς ἐκδηλοῦται ἡ ἐκλογικὴ διαφορὰ καὶ δι' ἧς παρέχεται εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον ἡ δυνατότης ὅπως κρίνῃ τὴν νομιμότητα τῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας, ὀνομάζεται «ἐνστάσις» ὑφ' ὅλων τῶν νομοθετικῶν διατάξεων, αἵτινες καθιεροῦσιν αὐτήν². Ἡ ἐνστάσις ἀποτελεῖ «παράλληλον προσφυγὴν» κωλύουσαν τὸ παραδεκτὸν τῆς ἀσκήσεως αἰτήσεως ἀκυρώσεως³ κατὰ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐκλογικὴν ἐνέργειαν ἐκτελεστικῶν διοικητικῶν πράξεων. Ἐνῷ ὅμως διὰ τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως, ἂν μὴ εἶχε θεσπισθῇ ἡ «ἐνστάσις», θὰ ἐτίθεντο ὑπὸ κρίσιν δικαστικὴν—τὴν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας—μόναί αἱ εἰδικαὶ αὗται διοικητικαὶ πράξεις αἱ συναφεῖς πρὸς τὴν ἐκλογὴν, δηλαδὴ οἱ κατάλογοι ἐκλογέων ἢ ἐκλογίμων, τὰ πρακτικὰ ψηφοφορίας, διαλογῆς κλπ., τούναντίον διὰ τῆς ὡς εἴρηται ἐνστάσεως τίθεται ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἡ διενέργεια τῆς ἐκλογῆς ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὅλων τῶν ὕλικῶν ἐπὶ μέρους ἐνεργειῶν, αἵτινες ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς. Ἀφ' ἑτέρου δ' ἐνῷ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δὲν θὰ ἠδύνατο, ὡς γνωστόν, ἡ νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ προσβληθεῖσαν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐκλογὴν ἐκτελεστικὴν διοικητικὴν πράξιν, τούναντίον ἡ ἀπόφασις τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου τέμνει πλήρως—μέ «πλήρη δικαιοδοσίαν»—τὴν ἀναφρεῖσαν ἐκλογικὴν διαφοράν, δυναμένη καὶ νὰ ἀναμορφώσῃ ἐπὶ τὸ νόμιμον τὴν διοικητικὴν πράξιν, εἰς ἣν καταλήγει πάντοτε ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας, ἐν ἄλλοις λόγοις νὰ ἐμφανίσῃ αὐτὴ αὐτὴ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς, καθ' ὃ θέλομεν εἰδικώτερον ἐκθέσει κατωτέρω.

Ἀκριβῶς λόγῳ τῆς εὐρύτητος ταύτης τῆς δικαιοδοσίας τῶν πολιτικῶν δικαστῶν ἐν τῇ ἐπιλύσει διαφορῶν ἐκλογικῶν, δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ ἄρθρ. 102 ἐδ. γ' τοῦ συντάγματος τοῦ 1927 ἡ δι' ἀπλῶν νόμων ἀνάθεσις τῆς ἐκδικάσεως τῶν διαφορῶν τούτων εἰς τοὺς ὡς εἴρηται δικαστάς. Διότι ὑπεστηρίχθη⁴ καὶ τοῦτο, ὅτι ὅλαι αἱ νομοθετικαὶ διατάξεις, δι' ὧν ὑπάρχοντα ἐκλογικὰ δια-

(1) Τούναντίον π. χ. διὰ τὰς ἀρχιερασίας τῶν ἱατρικῶν συλλόγων δὲν ἔχει θεσπισθῇ ἴδιος θεσμὸς ἐκλογικῆς διαφορᾶς «τῆς οὐσίας» ἐνώπιον πολιτικοῦ δικαστηρίου. Μοναδικὸν παραδεκτὸν ἐνδικον μέσον εἶναι ἡ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας αἴτησις ἀκυρώσεως. Πρβλ. νόμον 1565 τοῦ 1939 [16].

(2) Πρβλ. ἀνωτ. τὰς ἐν ταῖς ἡγουμέναις σημ. νομοθετικὰς διατάξεις.

(3) Ἄρθρ. 46 παρ. 1 τοῦ νόμου 3713 τοῦ 1928 [273].

(4) Ὑπὸ Δ. Παπασταθοπούλου. Θέματα δικ. δικον. δικαίου, II Δικ. δικαιοδοσία, 1932, σελ. 152.

φοραὶ ὑπὸ τὴν κρίσιν δικαστῶν ἄλλων παρὰ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, εἶναι ἀντισυνταγματικά. λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ ἐκλογικαὶ διαφοραὶ ἀποτελοῦσι «διαφορὰς ἀντικειμενικάς». τὸ δὲ σύνταγμα καθιστᾷ ἀποκλειστικὸν κριτὴν τῶν «ἀντικειμενικῶν διαφορῶν» τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην θὰ ᾤσαν ἀντισυνταγματικά εἶναι αἱ ἐν τοῖς πρόσθεν ἀναφερόμεναι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀνάλογοι νομοθετικαὶ διατάξεις αἱ ἀναθέτουσαι εἰς πολιτικὰ δικαστήρια τὴν τομὴν ἐκλογικῶν διαφορῶν. πλὴν τῆς μοναδικῆς περιπτώσεως τοῦ νόμου Γ'ΔΝΕ' τοῦ 1911, ὅστις ὀργάνωσε τὸ ἐκλογικὸν καὶ οὗτως εὐρεται εἰδικὸν ἔκρεσμα ἐν ἄρθρῳ 73 τοῦ συντάγματος τοῦ 1864/1911. Ἀλλὰ καθ' ἡμετέραν γνώμην ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης τοῦ ἄρθρ. 82 ἐδ. γ' τοῦ συντάγματος τοῦ 1864/1911 καὶ τοῦ ἄρθρ. 102 ἐδ. γ' τοῦ συντάγματος 1927 δὲν εἶχε κατὰ νοῦν τὴν προβληματικὴν παρ' ἡμῖν βασιμότητος θεωρητικὴν διαστολὴν μεταξὺ «ἀποκλειστικῶν» καὶ «ἀντικειμενικῶν» διοικητικῶν διαφορῶν—διαστολὴν τῆς γαλλικῆς ἐπιστήμης τοῦ δημοσίου δικαίου: *contentieux subjectif* καὶ *objectif*—ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἐσχόπησε νὰ καταστήσῃ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀποκλειστικὸν κριτὴν οὐχὶ πάσης διοικητικῆς διαφορᾶς ἀναγομένης τυγχὼν εἰς τὴν «ἀντικειμενικὴν» δικαιοδοσίαν, ἀλλὰ ὅπως τῶν αἰτήσεων ἀκυρώσεως. Ἐχει δ' ὁ θεσμὸς τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως, καὶ δι' αὐτοῦς τοὺς παραδεχομένους τὴν νομικὴν ἔννοιαν τῶν «ἀντικειμενικῶν διαφορῶν», σημασίαν στενοτέραν ἐν σχέσει πρὸς τὰς τελευταίας ταύτας.

Ἡ ἀκριβὴς καθ' ἡμᾶς ἔννοια τοῦ ἄρθρ. 102 ἐδ. γ' τοῦ συντάγματος τοῦ 1927 εἶναι ὅτι ἡ κρίσις ἐπὶ αἰτήσεων ἀκυρώσεως κατὰ πράξεων διοικητικῶν ἀρχῶν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἀλλὰ δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι αἱ κατὰ τὸ κύριον ἐκλογῶν ὑποβαλλόμεναι ἐνώπιον πολιτικῶν δικαστηρίων δυνάμει τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν νομοθετικῶν διατάξεων ἐνστάσεις συμπίπτουσι κατ' ἔννοιαν πρὸς τὰς αἰτήσεις ἀκυρώσεως. Πρὸ παντὸς τυγχάνει προφανὲς ὅτι ἄλλο εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ προσδοκᾷ ὁ ἀσκὼν αἵτησιν ἀκυρώσεως κατὰ πράξεως διοικητικῆς ἀρχῆς ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἄλλο τοῦναντίον δύναται νὰ προσδοκᾷ ὁ ὑποβάλλων ἐνστάσιν κατὰ τοῦ κύριου ἐκλογῆς ἐνώπιον πολιτικοῦ δικαστηρίου. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐν οἰκλήποτε περιπτώσει παραδοχῆς τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως ὡς βασίμου, δὲν δύναται, ὡς γνωστόν, εἰμὴ νὰ ἄρῃ τὸ κύριον τῆς ἐνώπιον αὐτοῦ προσβληθείσης πράξεως. Ὁ πολιτικὸς δικαστής, τοῦναντίον, θέλει, ὡς εἴρηται, τάμει τὴν ἐκλογικὴν διαφορὰν μὲ «πλήρη δικαιοδοσίαν». Ἐνδέχεται βεβαίως καὶ οὗτος νὰ περιορισθῇ ἐν δεδομένῃ περιπτώσει εἰς τὸ νὰ «ἀκυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν» καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐπανάληψιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀκύρωσις τῆς ὅλης διοικητικῆς ἐνεργείας—ἥτις ἄλλως τε δὲν εἶναι ἀκύρωσις τῆς ἐκτελεστῆς διοικητικῆς πράξεως τῆς ἐκλογῆς, φέρ' εἰπεῖν τοῦ πρακτικοῦ ἀρχαιρεσιῶν—δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ κατὰ νόμον περιορισμένον

τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πολιτικοῦ δικαστοῦ, ἀλλ' εἶναί τι τὸ συμπτωματικὸν καὶ λαμβάνει χώραν μόνον ὁσάκις, λόγῳ τῆς φύσεως τῶν γενομένων παραβάσεων, τυγχάνει ἄδηλον τὸ γνήσιον τῆς ἐκλογῆς ἀποτέλεσμα καὶ παρίσταται ἀνάγκη ἐπαναλήψεως τῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας. Εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις ὁ πολιτικὸς δικαστὴς προβαίνει αὐτόχρημα εἰς ἀναμόρφωσιν τῆς πράξεως τῆς ἐκλογῆς ἐπὶ τὸ νόμιμον καὶ ἐμφανίζει, ὡς ἐλέχθη, αὐτὸς οὗτος τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς διὰ τῆς ἀποφάσεώς του. Πράγματι ἡ δικαιοδοσία του εἶναι δικαιοδοσία «ἐπὶ τῆς οὐσίας» τῆς ἐνώπιον αὐτοῦ ἀγομένης πρὸς κρίσιν διοικητικῆς διαφορᾶς.

Διοθέντος κατὰ ταῦτα ὅτι αἱ κατὰ τοῦ κύρους ἐκλογῶν ὑποβαλλόμεναι ἐνστάσεις δὲν εἶναι αἰτήσεις ἀκυρώσεως καὶ ὅτι ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα συνταγματικὴ διάταξις ἔχει καθ' ἡμᾶς τὴν ἔννοιαν ὅτι μόναι αἱ αἰτήσεις ἀκυρώσεως δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς ἄλλο παρὰ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δικαστήριον διὰ τῆς συνήθους νομοθετικῆς ὁδοῦ, ἔπεται ὅτι ἡ διὰ νόμου εἰς πολιτικούς δικαστὰς ἀνάθεσις τῆς κατ' οὐσίαν ἐκδικάσεως ἐνστάσεων ἀσκουμένων κατὰ τῆς νομιμότητος ἐκλογικῶν πράξεων ἢ ἐνεργειῶν δὲν εἶναι ἀντισυνταγματικὴ ¹—μέχρις οὗ ὁλοκληρωθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἄρθρων 82 καὶ 86 τοῦ νέου συντάγματος.

§ 4. Νομιμοποιούμενοι πρὸς παράστασιν ἐν τῇ ἐκλογικῇ δίκῃ.

—Εἶναι πρόδηλον ὅτι ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου τέμνεται διαφορὰ ἀναφυσῶσα μεταξὺ τοῦ ἐνισταμένου ιδιώτου καὶ τῆς διοικούσης πολιτείας ἢ τοῦ ἐτέρου δημοσίαν διοίκησιν ἀσκούντος ὀργανισμοῦ. Τοῦτο τελεῖ ἄλλως τε ἐν συναρτήσει καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκλογικῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς διοικητικῆς. Ἐν τούτοις ἡ διοικοῦσα πολιτεία ἢ ὁ ὀργανισμὸς δημοσίου δικαίου δὲν νομιμοποιεῖται πρὸς παράστασιν, διότι οὕτως ὀρίζουσιν αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῆς περὶ τῶν ἐκλογικῶν τούτων διαφορῶν νομοθεσίας. Ἡ νομιμότης τῆς ἐκλογικῆς ἐνεργείας κρίνεται οὐχὶ ἐκ στοιχείων προσαγομένων ὑπὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου ὡς διαδίκου, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπ' ὅψιν τοῦ δικαστοῦ τιθεμένων ἐγγράφων τῆς ἐκλογῆς, ἐκ τῶν ἐκ τῆς συζητήσεως προκύπτοντων στοιχείων, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀποδείξεων, αἵτινες ἤθελον τυχὸν διενεργηθῇ δι-

(1) Διὰ τὸν αὐτὸν καθ' ἡμᾶς λόγον δὲν εἶναι ἀντισυνταγματικὴ ἡ εἰς πολιτικούς δικαστὰς διὰ νόμου ἀνάθεσις τῆς «κατ' οὐσίαν» ἐκδικάσεως «ἀνακοπῶν» κατ' ἐκτελεστῶν πράξεων δημοσίας διοικήσεως εἰς συγκεκριμένας περιπτώσεις. Καὶ ἐκεῖ δὲν δικάζεται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου αἰτήσεις ἀκυρώσεως, ἀλλ' ἀσκεῖται ὑπ' αὐτοῦ «πλήρης δικαιοδοσία» ἐπὶ διοικητικῆς διαφορᾶς «τῆς οὐσίας».

Ἔτι ἐπιεικεστέρα εἶναι ἡ νομολογία: Σ. τ. Ἐ. 336 τοῦ 1932. Δέχεται ὡς ἐπιτετραμμένην τὴν διὰ νόμου καθιέρωσιν καὶ ἀκυρωτικῆς ἐπὶ δικαιοδοσίας τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Θεωρεῖ τὴν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου ἀνάθεσιν τῆς ἀκυρωτικῆς ἐπὶ διοικητικῶν πράξεων δικαιοδοσίας ὡς γενομένην ὑπὸ ἔννοιαν ἀπλῶς ἐνδεικτικῇ.

νάμει προδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου. Ἡ ἀκολουθουμένη διαδικασία εἶναι ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ¹. Ἐνίοτε δ' ὁρίζεται καὶ ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ὅτι μόνος ὁ ἐνιστάμενος παρίσταται κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς ἐνστάσεως τοῦ².

§ 5. Ἑκτασις τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ «ἐκλογικῶν διαφορῶν»— Νομοθετικὴ καθιέρωσις τοῦ «ἀμετακλήτου» τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως.— Ἡ περὶ ἧς ἐγένετο προηγουμένως λόγος εὐρεῖα δικαιοδοσία τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ ἐπιλύσει τῆς ἐκλογικῆς διαφορᾶς καθιεροῦται ὑπὸ τοῦ νομοθέτου εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ρητῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ. Ὅρίζεται φέρ' εἰπεῖν ὅτι προβαῖνον εἰς κρίσιν περὶ τῆς νομιμότητος καταλόγων ἐκλογέων, τὸ δικαστήριον δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῶν τυγλὸν κατὰ παρὰ νόμον γενομένων ἐγγραφῶν, ἀλλ' ἐνεργεῖ αὐτὸ τοῦτο τὴν διόρθωσιν τῶν καταλόγων καὶ ἐν γένει τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν προσβληθεῖσων διοικητικῶν πράξεων. Διαγράφει τοὺς κακῶς ἐγγραφέντας, διενεργεῖ αὐτὸ τοῦτο τὰς παρὰ νόμον παρλειφθεῖσας ἐγγραφάς, ὁ δὲ πρόεδρος αὐτοῦ παρέχει τὰ βιβλίαια εἰς τοὺς διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως δικαιωθέντας τοιούτων ἢ ἀντιθέτως διατάσσει τὴν κατάσχεσιν τῶν παρὰ νόμον χορηγηθέντων βιβλιαρίων³.

(1) Ἄρθρ. 161 τοῦ δημ. κώδ. τοῦ 1936 [320]: «αἱ ἐνστάσεις δικάζονται κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν». Πρβλ. καὶ ἄρθρ. 41 τοῦ ν. 3355 τοῦ 1925 καὶ τοὺς νεωτέρους σχετικούς νόμους.

(2) Οὕτω π. χ. τὸ ἄρθρ. 161 τοῦ δημοτ. κώδ. ὁρίζει ὅτι κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐνστάσεων τῶν υποβληθεῖσων κατὰ τῶν συνταχθέντων ἐκλογικῶν καταλόγων δήμου ἢ κοινότητος δύνανται νὰ παραστῶσι μόνον οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ νὰ προσαγγίξωσι τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν. Ἐκπρόσωπος τῆς διοικήσεως δὲν νομιμοποιεῖται πρὸς παράστασιν. Ἀνέλογος εἶναι καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 41 τοῦ ν. 3355 τοῦ 1925. Καὶ ὁ νεώτερος ν. 392 τοῦ 1945 [147] ὁρίζει ἐν ἄρθρῳ 28 § 2 ὅτι κατὰ τὴν δίκην ἐπὶ υποβληθείσης ἐνστάσεως κατὰ ἐκλογικοῦ καταλόγου οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσι κατὰ τὴν συζήτησιν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐνστάσεων ἢ ἀντιρρήσεων των. Δὲν παρίσταται ἐκπρόσωπος τῆς διοικήσεως.

Ἐσαυτῶς ἐν ἄρθρῳ 7 § 2 τοῦ ν. Γ' ἸΝΕ' τοῦ 1911 ὁρίζεται ὅτι ἐνώπιον τοῦ ἐκλογοδικείου δύνανται νὰ παραστῶσιν οἱ ἐνιστάμενοι, οἱ ἐπιλαχόντες κλπ. οὐχὶ δ' ἐκπρόσωπος τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Δύνανται ὁμοῦς κατὰ τὴν αὐτὴν διάταξιν νὰ παραστῶσι καὶ οἱ ἰδιῶται οἱ ἔχοντες συμφέρον νὰ διατηρηθῇ τὸ κύρος τῆς προσβληθείσης διοικητικῆς ἐνεργείας: «οἱ βουλευταί, τῆς ἐκλογῆς τῶν ὁποίων προσβάλλεται τὸ κύρος».

(3) Οὕτω ὁρίζει π. χ. τὸ ἄρθρ. 162 τοῦ δημ. κώδ. τοῦ 1936 ὅτι ὁ κρινόμενος κατὰ λόγους διορθοῦται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου συμφώνως πρὸς τὰ διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τούτου διατασσόμενα.

Ἐν ἄρθροισι 42 ἐπ. τοῦ ν. 3355 τοῦ 1925 ὁρίζεται ἐπίσης ὅτι γενομένης δεκτῆς ἐνστάσεως περὶ διαγραφῆς τινος ἐκ τοῦ ἀνασυνταχθέντος ἐκλογικοῦ καταλόγου, «τὸ δικαστήριον διαγράφει τοῦτον», γενομένης δὲ δεκτῆς ἐνστάσεως περὶ ἐγγραφῆς τινος ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ «τὸ δικαστήριον ἐνεργεῖ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγγραφήν του». «Προκειμένου περὶ ἐγγραφῆς ἐν ἐνοριακῷ καταλόγῳ συνεπαγομένης καὶ χορήγησιν ἐκλογικοῦ βιβλιαρίου, ὁ πρόεδρος

ὡσαύτως, προκειμένου περὶ κρίσεως τῆς νομιμότητος αὐτῆς ταύτης τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐκλογῆς, τὸ πολιτικὸν δικαστήριον κέκτηται κατὰ κανόνα εὐρεῖαν δικαιοδοσίαν. Ἄν, ἐπιλυθείσης τῆς προκινύσας ἀμφισβητήσεως, καθίσταται δῆλον τὸ γνήσιον τῆς ἐκλογῆς ἀποτέλεσμα, τὸ δικαστήριον ἐμφανίζει τοῦτο δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ. Οὕτω π. χ. ἂν ψηροδέλτιά τινα προσβληθῶσιν ὡς ἄκυρα καὶ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὡς ταῦτα, τὸ δικαστήριον προβαίνει αὐτὸ τοῦτο εἰς τὸν ὑπολογισμόν τῶν ψήφων, χωρὶς νὰ συγκαταριθμῇ τὰ ἄκυρα ψηροδέλτια μεταξὺ τῶν δοθεισῶν ψήφων, καὶ ἀνακηρύσσει ἐπιτυχόντας τοὺς δυνάμει τῶν ἐγκύρων ψηροδελτίων πλειοψηφήσαντας.¹ Ἀκύρωσις τῆς ὅλης ἐκλογικῆς ἐνεργείας λαμβάνει χώραν μόνον ἐσχάτως ἄνευ ἐπαναλήψεως τῆς ἐκλογῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταστῇ γνωστὴ ἡ γνησία τῶν ἐκλογέων βούλησις. (Ὁλόκληρος ἡ ἐκλογικὴ ἐνεργεῖα ἐπαναλαμβάνεται τότε²).

Εἶναι κατὰ ταῦτα ἐκδηλὸς ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις πλήρους παρὰ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου τομῆς τῆς διοικητικῆς διε-

τῶν πρωτοδικῶν ἐκδίδει καὶ τὸ σχετικὸν βιβλιάριον, φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ πρωτοδικείου καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ προέδρου»).

Ἀναλόγως διατάξεις ἰδὲ καὶ ἐν ἄρθρ. 8 καὶ 15 τοῦ ν. ΓΣΚΑ' τοῦ 1907: «ὁ πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν ἐπιφέρει εἰς τοὺς καταλόγους τῶν βιβλιαρίων τὰς ἀναγκαῖας διορθώσεις, συμφώνως ταῖς ἐκδοθείσαις ἀποφάσει τοῦ δικαστηρίου, παραδίδει δὲ τὰ βιβλιάρια εἰς τοὺς κατὰ τὰς ἀποφάσεις δικαιουμένους κλπ.». «Ὁ πρόεδρος, διαγράφει εἰς τοὺς ὁριστικοὺς καταλόγους, συμφώνως πρὸς τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις, τοὺς κακῶς λαβόντας βιβλιάρια, διατάσσει τὴν κατάσχσιν αὐτῶν» (ἄρθρ. 15).

Ἐπίσης ἐν ἄρθρ. 29 τοῦ νεωτέρου ν. 392 τοῦ 1945 [147] ὁρίζεται ὅτι ἐντὸς ὁρισμένων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ πρωτοδικείου ὁ πρόεδρος αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ἐφοδιάσῃ με βιβλιάρια ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα καὶ φέροντα τὴν σφραγίδα τοῦ δικαστηρίου κλπ. τοὺς δικαιωθέντας νὰ λάβωσι τοιαῦτα, νὰ προβῇ δὲ καὶ εἰς τὴν σχετικὴν καταχώρισιν ἐν τοῖς οἰκείαις βιβλίοις.

Τὸ ἄρθρ. 5 τοῦ ἐκτελεστικοῦ τοῦ ν. 280 τοῦ 1914 διατ. τῆς 24/29 Αὐγ. 1919 περιέχει ὡσαύτως ρητὴν διάταξιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ εἰρηνοδίκου δικάζοντος ἐνστάσεις κατὰ τοῦ κύρους τῶν συνταχθέντων καταλόγων ἐκλογίμων μελῶν τῶν γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων: «Ἐκδίδει ἀπόφασιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὑποίαν κυροῖ τὸ τ ρ ο π ο ρ ε ῖ ἕνα ἕκαστον πῖνακα ἐκάστου δήμου ἢ κοινότητος».

Πάντα ταῦτα εἶναι σαφῶς δηλωτικὰ τῆς οὐχὶ ἀπλῶς ἀκυρωτικῆς, ἀλλὰ τούαντίον τῆς «ἐπὶ τῆς οὐσίας» δικαιοδοσίας τοῦ πολιτικοῦ δικαστοῦ ἐπὶ τῶν ἐκλογικῶν διαφορῶν.

(1) Μεταξὺ πλείστον ἄλλων πρβλ. π. χ. ἄρθρ. 11 § 2 τοῦ ν. Γ'ΑΝΕ' τοῦ 1911 διὰ τὸ ἐκλογοδικεῖον: «Βεβαιωθέντος ἀπλῶς λάθους περὶ τὴν ἀριθμῆσιν τῶν ψήφων, δὲν ἀποφαίνεται ἄκυρον τὴν ἐκλογὴν, ἀλλ' ἀνακηρύσσει ὡς ἐπιτυχόντα τὸν κατὰ τὴν ὁρθὴν ἀριθμῆσιν τῶν ψήφων πλειοψηφήσαντα».

(2) Ἄρθρ. 11 § 1 τοῦ ν. Γ'ΑΝΕ' τοῦ 1911. Πρβλ. συναφῶς καὶ ἄρθρα 112, 113 τοῦ κωδικοπ. διατ. τῆς 10/12 Ἰανουαρίου 1935, ἄρθρα 22, 23 τοῦ νομοθ. διατ. τῆς 9 10 Μαΐου 1923 [122] «περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν», ἄρθρ. 185 τοῦ δημοτ. κώδ. κλπ.

νέξεως, δηλαδή τῆς «πλήρους δικαιοδοσίας» τοῦ δικαστηρίου τῆς οὐσίας¹ καὶ τῆς περιορισμένης ἐκτάσεως τῆς ἀκυρωτικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ὑπερ, ὅσας δὲν ἔχουσι παρὰ τοῦ νομοθέτου (θεσπιστῆ) ἴδιαι περιπτώσεις ἐκλογικῶν διαφορῶν ὑπὸ μορφὴν ἐνστάσεων ἐνώπιον πολιτικοῦ δικαστηρίου, δὲν δύναται, ὡς γνωστόν, ἢ νὰ ἀπαργεύῃ τὴν ἀκυρότητα τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ προσβαλλομένων «πρακτικῶν ἀρχαιρεσιῶν» ἢ ἄλλων οἰωνοδήποτε ἐκτελεστῶν πράξεων διεξαγωγῆς τινὸς ἐν ὀργανισμῶ δημοσίου δικαίου ἐκλογῆς. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ γίνεται πάντοτε ἐπανάληψις τῆς ὡς παρὰ νόμου ἐλεγχθείσης ἐκλογῆς. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἀκυρωθείσης πράξεως δι' ἄλλης νομίμου ἀνῆκει πάντοτε εἰς τὰς διοικητικὰς ἀρχάς, εἰς ἃς εἶναι κατὰ νόμον ἀνατεθειμένη ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἐκλογῆς.

Κατὰ κανόνα αἱ νομοθετικαὶ διατάξεις αἱ ἀναθέτουσαι εἰς πολιτικούς δικαστὰς τὴν ἐπίλυσιν ἐκλογικῶν διαφορῶν καθιεροῦσι τὸ ἀμετάκλητον τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. «Οἱ σχεδὸν οἱ ἐν τοῖς πρόσθεν μνημονευόμενοι νόμοι ὁρίζουσι ρητῶς ὅτι κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου (οὐδὲν τακτικὸν ἢ ἐκτακτικὸν ἐνδίκον μέσον ἐπιτρέπεται)». Ἐξαιρέσειν ἀποτελοῦσιν αἱ διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 184 τοῦ δημοτ. κώδικος καὶ 21 τοῦ νομοθ. διατάγματος τῆς 9/10 Μαΐου 1923 (περὶ διοικήσεως τῶν νομῶν). Αὗται ὁρίζουσι τὰς προϋποθέσεις ὑφ' ἃς χωρεῖ ἔφεσις ἐνώπιον μὲν τοῦ πρωτοδικείου—διεξέχοντος ἐν συμβουλίῳ—κατ' ἀποφάσεως εἰρηνοδίκου ἐλεγχάσης τὸ κῦρος ἐκλογικῶν κοινοτικῶν, ἐνώπιον δὲ τοῦ συμβουλίου τῶν ἐφετῶν κατ' ἀποφάσεως πρωτοδικῶν ἐλεγχάσης τὸ κῦρος δημαρχεισιῶν² ἢ ἐκλογικῶν νομαρχικῶν συμβούλων.

§ 6. Ἐλεγχος νομιμότητος τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐνεργοῦ διοικήσεως.— Πρὸς τὰς ἐκλογικὰς διαφορὰς καὶ πρὸς τὰς ἐνώπιον δικαστηρίων ἀγωγὰς («ἐνστάσεις» ἢ «αἰτήσεις ἀκυρώσεως»), δι' ὧν αὐταὶ ἐκδηλοῦνται, δὲν πρέπει, ὡς εἰκός, νὰ συγγέωνται αἱ κατ' ἐκλογικῶν πράξεων ἢ ἐνεργειῶν ἀπευθυνόμεναι προσφυγαὶ ἐνώπιον ἀρχῶν διοικητικῶν. Ὁ νόμος, καὶ ἐν αἷς ἐτι περιπτώσεσι καθιεροῦ ἐιδικῶς τοιαύτας προσφυγὰς, τάσσων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὠρισμένην πρὸς ὑποβολὴν αὐτῶν προθεσμίαν, ὁρίζων δὲ καὶ τὴν συγκεκριμένην ἀρμοδίαν ὅπως ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτῶν διοικητικὴν ἀρχὴν («τυπικαί» ἢ «ἐνδικοφανεῖς» ἱεραρχικαὶ προσφυγαὶ) δὲν θεσμοθετεῖ ἐκλογικὴν διαφοράν. Ἡ ἐννοια τῆς τελευταίας ταύτης, καὶ ἐν γένει ἡ τῆς διοικητικῆς διαφορᾶς, τελεῖ, ὡς γνωστόν, ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν ἄσκη-

(1) Ὑπὸ τύπον ἀπλῶν παραδειγμάτων: Σ. τ. Ε. 305 τοῦ 1932, 149 τοῦ 1933, 211, 501 τοῦ 1934 (διὰ τὰς ἀρχαιρεσίας εἰς ἐπιμελητήρια) 385 τοῦ 1930, 509 τοῦ 1931 (διὰ τὴν ἐκλογὴν μελῶν τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπῆς) 3, 150, 293, 688 τοῦ 1930, 809 τοῦ 1931, 77 τοῦ 1933 (διὰ τὰς δημαρχεισίας) κλπ.

(2) Μόνον τὸ ἐνδίκον μέσον τῆς ἐφέσεως ἐπιτρέπεται κατὰ νόμον. Αἰτήσεις ἀναίρεσεως ἐπὶ τῇ βῆσει τοῦ ἀρθρ. 807 τῆς πολ. δικ. δὲν χωρεῖ: Ἀρ. Π. 116 τοῦ 1931 ἐν «Θέμειδι ΜΒ», σελ. 334 καὶ 109 τοῦ 1935 ἐν «Ἐφ.μ. Ἑλλ.ν. Νομ.» Β' σελ. 749.

σιν δικαιοδοσίας. Δικαιοδοσία δὲ παρ' ἡμῶν, ἐν τῷ ἤδη ἰσχύοντι, δημοσίῳ δικαίῳ¹ μόνον ὑπὸ δικαστηρίων δύναται νὰ ἀσκηθῇ, οὐδέποτε δὲ ὑπὸ ἀρχῶν τῆς διοικήσεως. Κατὰ ταῦτα αἱ πράξεις, δι' ὧν αἱ ἐπιλαμβανόμεναι τοιούτων προσφυγῶν διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἀποφαίνονται ἐπ' αὐτῶν, εἶναι πράξεις διοικητικαὶ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν των, μηδαμῶς ἔχουσαι περιεχόμενον δικαιοδοτικόν. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν ὡς πράξεων ἀρχῶν διοικητικῶν, εἶναι αὗται προσβληταὶ δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἄν ἐπρόκειτο περὶ πράξεων ἐκδοθεμένων ὑπὸ δικαστικῆς ἀρχῆς καὶ τεμνουσῶν ἐκλογικὴν διαφορὰν, ἡ τοιαύτη αἵτησις ἀκυρώσεως δὲν θὰ ἦτο, ὡς εἰκός, παραδεκτὴ.

Ἡ διὰ βραχέων ἔρευνα τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἱεραρχικοῦ τούτου ἐλέγχου ἐπὶ τῆς νομιμότητος διεξαχθεισῶν ἐκλογικῶν ἐνεργειῶν ἡ ἐκδοθεισῶν ἐκτελεστῶν ἐκλογικῶν πράξεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν προϋποθέσεων τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἐλέγχου, καίπερ μὴ παρέχοντος, ὡς εἴρηται, ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν ἐκλογικῶν διαφορῶν, ἐνέχει ἐνδιαφέρον, διότι τελεῖ ἐν ἀμέσῳ συναφεῖα πρὸς τοὺς θεσμοὺς τῶν ἐκλογικῶν διαφορῶν.

Σημειωτέον ἐν πρώτοις ὅτι καὶ ὁσάκις ὁ ἐλεγχος οὗτος τυγχάνει ἐπιτετραμμένος, δὲν δύναται νὰ ἀπολήξῃ, ἐν ἡ περιπτώσει ἐξακριβωθῇ ὅτι ἐνεφύλοχώρησαν παραβάσεις νόμου ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ἐκλογῆς, εἰμὴ εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς καὶ εἰς τὴν πρόκλησιν νέας τοιαύτης. Ἡ ἐλέγχουσα διοικητικὴ ἀρχή, δὲν ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ ἀναπλάσῃ αὐτὴ αὕτη ἐπὶ τὸ νόμιμον τὴν πράξιν τῆς ἐκλογῆς. Εἶναι δηλαδὴ καὶ ἐν προκειμένῳ ἐφαρμοστέοι οἱ γενικοὶ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου κανόνες οἱ συναφεῖς πρὸς τὸν ἱεραρχικὸν ἐλεγχον ἐπὶ διοικητικῶν πράξεων, καθ' οὓς, πλὴν τῶν περιπτώσεων ἀντιθέτου σαφοῦς τοῦ νόμου διατάξεως, ὁ ἱεραρχικῶς προϊστάμενος δύναται μόνον νὰ ἔρῃ τὸ κῆρος τῆς ὑπὸ τῆς ὑφισταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς ἐκδοθείσης πράξεως, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ μεταρρυθμίσῃ αὐτήν.

Κατὰ κανόνα εἶναι ἀρμοδίᾳ ἡ προϊσταμένη διοικητικὴ ἀρχή νὰ ἐλέγξῃ τὴν νομιμότητα τῆς ὑπὸ ὑφισταμένης ἀρχῆς διεξαχθείσης ἐκλογῆς, εἴτε ἐπὶ τῇ ὑποβολῇ ἱεραρχικῆς προσφυγῆς ὑπὸ τινος ἰδιώτου εἴτε καὶ αὐτεπαγγέλτως, καὶ νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ὡς εἴρηται ἐκλογὴν ἐν ἡ περιπτώσει διαπιστώσῃ παρανομίαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἡ κρατικὴ ἀρχή ἡ τεταγμένη πρὸς ἡσκησιν ἐποπτείας ἐπὶ τῶν πράξεων ἀρχῶν αὐτοδιοικουμένων ὁργανισμῶν εἶναι ἀρμοδίᾳ νὰ ἀκυρώσῃ ἐκλογικὴν ἐνέργειαν παρανόμως διεξαχθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τούτων². Κατ' ἀρχήν, ὡσαύτως, πᾶς νομιμοποιούμενος ἰδιώτης δύναται νὰ ἐγείρῃ ἐκλογικὴν διαφορὰν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὑπὸ

(1) Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1911. Πρβλ. ἄρθρ. 101 τοῦ ἀναθεωρηθέντος τῷ 1911 συντάγματος καὶ τὴν νῦν ἰσχύουσαν ἀντίστοιχον διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 105 τοῦ συντάγμ. τοῦ 1927.

(2) Σ. τ. Ε. 21, 72 τοῦ 1929 καὶ ἰδίᾳ 255 τοῦ 1930 κλπ.

μορφήν αιώσεως ακυρώσεως, προσβάλλων τὴν ἐκτελεστικὴν πρᾶξιν τῆς ἐκλογῆς. Εἰδικώτερον διὰ τῆς αἰτήσεως ταύτης θέλει προσβληθῇ εἴτε εὐθέως ἢ ἐκτελεστικὴ πρᾶξις τῆς ἐκλογῆς, τὸ «πρακτικὸν τῶν ἀρχαιρεσιῶν»¹, εἴτε ἢ ἐλέγξασα αὐτὴν, αὐτεπαγγέλτως ἢ ἐπὶ προσφυγῇ, ἀπόφασις τῆς προϊσταμένης ἢ τῆς ἐποπτευούσης κρατικῆς διοικητικῆς ἀρχῆς.

Ἀκριβῶς ὅμως ἐπειδὴ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν δικαίῳ συμβαίνει ὥστε ὁ νομοθέτης νὰ καθιεροῦ εἰς τὰς σπουδαιότητας τῶν περιπτώσεων ἰδίαις «ἐκλογικαῖς διαφοραῖς» καὶ νὰ ἀναθέτῃ εἰς πολιτικὰ δικαστήρια νὰ κρίνῃσι τὸ κύρος τῶν ἐκλογικῶν ἐνεργειῶν, ἐπιβάλλεται ἢ ἐρμηνεῖα ὅτι εἰς τοιαύτας περιπτώσεις καταργεῖ ὁ νόμος σιωπηρῶς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς πρὸς ἑσχέσιν ἱεραρχικοῦ ἐλέγχου. Ὅσάκις κατὰ ταῦτα ἢ κρίσις περὶ τῆς νομιμότητος ἐκλογικῆς ἐνεργείας ἔχει ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνατεθῇ εἰς πολιτικὸν δικαστήριον, οὔτε δι' αἰτήσεως ακυρώσεως δύναται νὰ προσβληθῇ ἢ πρᾶξις τῆς ἐκλογῆς—λόγω τῆς ὑπάρξεως «παραλλήλου προσφυγῆς»²—ἀλλ' οὔτε καὶ ἐλεγχος ἱεραρχικός, αὐτεπαγγέλτως ἢ ἐπὶ προσφυγῇ, δύναται νὰ ἀσκηθῇ ἐπὶ τῆς πράξεως ταύτης. Ἡ διοίκησις ὀφείλει νὰ ἀναμείνῃ τὴν κρίσιν τοῦ τακτικοῦ δικαστηρίου. Δὲν δύναται δὲ νὰ θίγῃ τὴν πρᾶξιν. ἂν δὲν ἑσκηθῇ κατ' αὐτῆς ἀγωγή (ἐνστάσις) ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου.

Εἰς τινὰς περιπτώσεις ὁ νομοθέτης καθορίζει, ὡς εἴρηται, εἰδικῶς τὰ τῆς ἀσχέσεως διοικητικῆς προσφυγῆς κατ' ἐκλογικῆς πράξεως ἢ ἐνεργείας. Ἰδίᾳ καθιεροῦ προθεσμίαν, ἐντὸς τῆς ὑποίας δέον νὰ ἀσκηθῇ ἢ προσφυγῇ, καὶ ἀναθέτει εἰς ἰδίαν διοικητικὴν ἀρχὴν ὅπως ἀποφανθῇ ἐπὶ ταύτης. Οὕτω π.χ. τὸ ἄρθρ. 20 τοῦ προϊσχύσαντος κωδικοποιητικοῦ τῆς περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων νομοθεσίας διατάγματος τῆς 25 Μαΐου-2 Σεπτεμβρίου 1932 ὥριζεν ὅτι ἐνώπιον τοῦ μητροπολιτικοῦ συμβουλίου δύναται νὰ ἀσκηθῇ προσφυγῇ κατὰ πράξεως τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας δι' ἧς ἐκλογεῖς ἐνορίτης διαγράφεται ἐκ τοῦ οἰκείου καταλόγου ἢ τοῦναντίον ἐγγράφεται ἐν αὐτῷ. Ὡσαύτως τὸ ἄρθρ. 86 § 2 τοῦ αὐτοῦ νομοθετήματος ὥριζεν ὅτι κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐνώπιον τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπῆς γενομένης ὑπὸ τῆς ἐνοριακῆς συνελούσεως ἐκλογῆς ἐφημερίου δύναται νὰ ὑποβληθῇ ὑπὸ παντὸς ἐκλογέως ἐνορίτου ἐνστάσις ἐντὸς ὀκταήμερου προθεσμίας πρὸς τὸν ἀρμόδιον μητροπολίτην. Τὸ ἄρθρ. 3 § 3 τοῦ νομοθ. διατ. τῆς 1 Νοεμβρίου-6 Δεκεμβρίου 1923 (ὡς ἐκωδικοποιήθη διὰ τοῦ διατ. τῆς 27 Νοεμβρίου-14 Δεκεμβρίου 1926) ὀρίζει ἐπίσης ὅτι ἐνώπιον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς συγκοινωνίας χωρεῖ ἐντὸς πενθήμερου προθεσμίας προσφυγῇ κατὰ τῶν πράξεων τῶν νομομηχανικῶν τῶν συναφῶν πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων τῶν μελῶν τοῦ τεχνικοῦ ἐπιμελητη-

(1) Ἡ τοιαύτη *omisso medio* προσβολὴ εἶναι, ὡς γνωστόν, *παράδικτή*: ἄρθρ. 46 § 2 (ἐν ἀρχῇ) τοῦ νόμου 3713 τοῦ 1928.

(2) Ὅρα ἀνωτ. σημ. 3 τῆς σελ. 136.

